

Søgur úr skjølum hjá Tjóðskjallasavninum:

Kvinnur arvaðu minni enn menn

Kvinnur vórðu á nógvan hátt mettar á sama støði sum ómyndug børn fyri 200 árum síðani. Teirra arvapartur var bert helvtin av tí, sum menninir fingur, og tær sluppu ikki sjálvar at umsita sína ogn. Tær kundu ikki vera verjar hjá sínum egnum børnum, og í flestu almennu skráum vórðu tær skrivaðar í navninum hjá manninum.

Eftir Dagmar Joensen-Næs

Lisbeth Thomasdatter í Vági var 53 ára gomul og ógift, tá pápi hennara, Thomas Poulsen, doyði í 1829. Hon hevði tveir brøður, Joen og Poul Thomasen.

Tá skiftið eftir pápan varð gjørt upp, arvaðu Joen og Poul 169 ríkisdálar, sum var helvtin av tí, ið brøður hennara fingur.

Skiftið eftir Thomas Poulsen er bert eitt av fleiri túsund dómum um, at kvinnur bert fingur helvtina, tá arvur skuldi býttast millum systkin. Frá hesum stavar hugtakið bróðurpartur, sum enn verður brúkt, tá ein fær nógv meira enn ein annar.

Í skiftinum eftir Thomas Poulsen stendur eisini, at bróður Lisbeth, Joen, verður tilnevndur sum verji hjá henni viðvíkjandi arvalutinum.

- Hetta er eitt dømi um, at kvinnur ikki vóru myndugar og tí ikki sjálvar kundu ráða yvir sínum figgarviðurskiftum. Heldur ikki um tær sum í hesum dómnum vóru 53 ár, sigur Sámal Tróndur F. Johansen, ið er stjóri á Tjóðskjallasavninum.

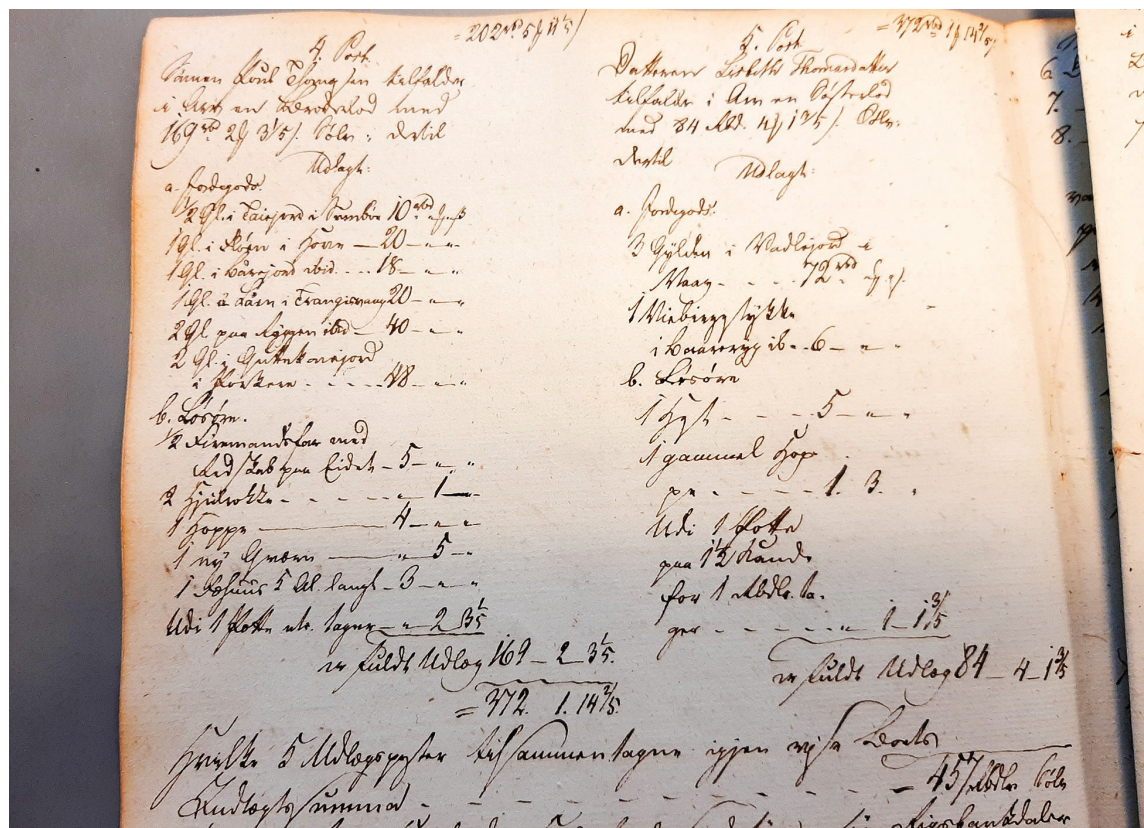
KVINNUR METTAR SUM BØRN

Skiftisprotokollir eru nøkur av teimum túsundtals gomlu skjølunum frá almennum myndugleikum og privatum, sum Tjóðskjallasavnið hevur í varðveitslu.

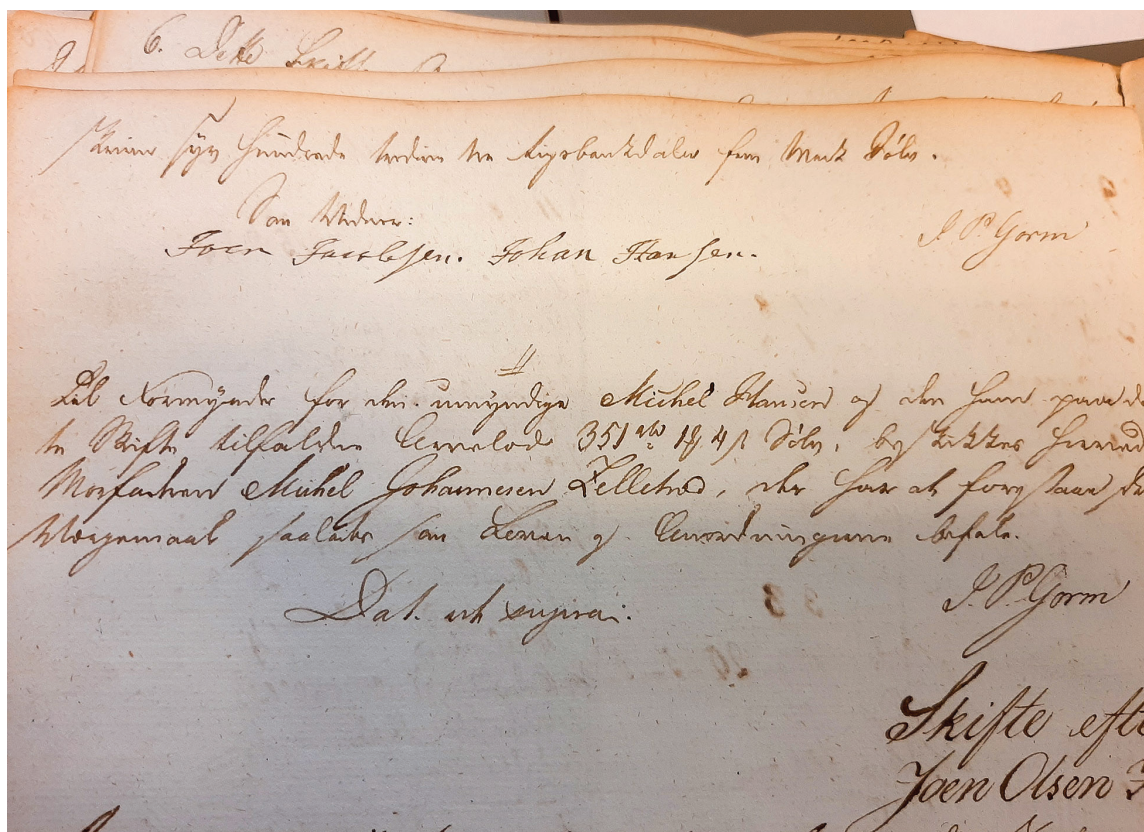
Nógvar søgur um lív og lagnu hjá froyingum heilt aftur í 1300-talið liggja fjarðar í teimum stórum tungu arkivskápunum í kjallaranum undir Heilsufrøðiliga Starvsstovuni, har eisini lesistovan hjá Tjóðskjallasavninum heldur til. Tey gulnaðu pappírsskjølini við skrásetingum í vakrari handskrift eru so nógv í tali, at tey samanløgð røkka heilar 5 kilometrar.

Skjølini eru eitt gullnám av vitnisburði um, hvussu menn og kvinnur búleikaðust í Føroyum fyri fleiri hundrad árum síðani. Skrásetingar av øllum hugsandi slag vísa týðiliga, at tað serliga vóru menninir, ið høvdu týðning. Kvinnurnar verða sjáldan umrøddar, og sum oftast verða tær ikki skrásettar í egnum navni, men í navninum hjá manninum.

Heilt fram til miðskeiðis í 1800-talinum vórðu kvinnur á

Lisbeth Thomasdatter í Vági fekk helvtina í arvi av tí, sum brøður hennara fingur.

Tá pápi 12 ára gamla Michel Hansen doyði, varð abbi hansara tilnevndur sum verji hjá honum.

nógvan hátt mettar sum ómyndugar á jøvnum føti við børn.

Norska lóg hjá Christiani 5. var galdandi í Føroyum til 1842. Hon ásetti millum mangt annað, hvørji rættindi menn og kvinnur høvdu.

Um arvabýtið sigur lógin millum annað, at "Mands Person tager to Loder imod en Qvindis Person tager een, i alle Arve".

Og í lógargreinum um ómyndug og verjar verður tilskilað, at kvinnur ikki kunnu vera verjar, heldur ikki hjá sínum egnum børnum. Tað er altíð ein maður, ið skal vera verji. Er pápin ikki á lívi, skal tað vera ein pápabeiggi ella abbi í faðirætt. Er eingin maður í faðirættini tókur, verður ein maður í móðurættini tilnevndur.

Eitt av fleiri dómum um hetta var, tá skiftið eftir Hans Gabrielsen í Nólsoy skuldi gerast upp í 1831.

Hann var giftur og átti ein 12 ára gamlan son, ið æt Michel Hansen. Michel arvaði 351 ríkisdálar frá pápanum, men av tí at hann var ómyndugur, kundi hann ikki sjálvur umsita sín arv. Í skiftinum varð tilskilað, at pápi mammuna, skuldi vera verji hjá honum.

Í NAVNI HJÁ MANNINUM

Giftar kvinnur vórðu skrásettar í navninum hjá manni sínum. Einkjur høvdu rætt til at verða skrásettar í egnum navni, men hesar reglur vórðu ikki altíð fylgdar.

Í bókunum hjá Kongaliga Einahandlinum stendur nágreiniliga tilskilað, hvør hevur keypt hvat og fyri hvussu nógv. Í allarflestu førum eru skrásetingarnar í navninum hjá einum manni, eisini um hann ikki longur er á lívi.

Eitt av nógvum dómum um

hetta er, at tað í bókini hjá Kongaliga Einahandlinum í Havn stendur, at fru Bødker Lars Larsens Enke í 1821 skylðaði handlinum 5 ríkisdálar.

Tá talan var um serliga ríkar kvinnur, vórðu tær við hvørt nevndar við egnum navni, tó ikki fornnavni. Dømir um hetta eru Madam Hammershaimb og Madam Egholm, sum hava egnar keypsuppgærdir í bókunum hjá Kongaliga Einahandlinum.

Sjálvt ikki tá tær áttu børn, vórðu kvinnurnar skrásettar í egnum navni. Føðingar vórðu nágreiniliga skrásettar við upplýsingum um, hvussu føðingin gekk, og hvussu barnið hevði tað. Men undir teiginum "Den fødende" stóð ikki navnið á mammuni, men bert á pápanum.

Í skráseting hjá einari jarðamóð-